

Svenskt förslag till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk.

Ett svenskt lagförslag i detta ämne har i dagarna avgivits av särskilt tillkallade sakkunniga inom justitiedepartementet, vilket förslag avser att i straffsystemet införa en särbehandling av sådana åt alkoholmissbruk hemfallna brottslingar, som förskyllt fängelse eller svårare straff.

Till grund för de sakkunnigas förslag ligga bl. a. dels en av socialstyrelsen år 1920 publicerad undersökning dels ock rapporter från fängvårdsanstalterna för åren 1923—1934. Den förstnämnda undersökningen gav till resultat, att av under år 1917 dömda grövre förbrytare, tillhopa 8.071, sammanlagt 1.632 eller 20,2 % ansetts hänförliga till personer, som varit kroniska alkoholister eller begivna på starka drycker eller befunnit sig i berusat tillstånd. Av samtliga sakfällda voro 753 eller 9,3 % kvinnor och bland dessa utgjorde det redovisade antalet alkoholbrottslingar 56 eller 7,4 %. Utredningen, som grundade sig på rapporter från fängvårdsanstalterna, utvisar, att av 27.921 å fängvårdsanstalterna intagna personer 8.353 varit begivna på rusdrycker eller sålunda 29,9 %. För att erhålla en uppfattning om frekvensen av hemfallenhet åt alkoholmissbruk i sådan grad att särskild behandling kunde anses vara erforderlig ha de sakkunniga infordrat uppgifter angående de fångar, som i november 1935 förvarades å anstalterna. Av uppgifterna framgår, att av samtliga 1.375 fångar allenast 126 eller 9,16 % ansetts hemfallna åt alkoholmissbruk.

De sakkunniga konstatera, att den statistiska utredningen

bekräftar, att alkoholismen är starkt utbredd bland brottslingarna. Uppenbarligen är detta förhållande i regel uttryck för ett bestående orsakssammanhang mellan alkoholismen och brottslighet. Vidare är det känt, att antalet alkoholister bland återfallsbrottslingarna är förhållandevis väsentligt högre än bland förstagångsbrottslingarna. På grund härav framstår alkoholismen såsom en så viktig källa till brottslighet, att åtgärder, varigenom brottsliga alkoholister på ett tidigt stadium av sin kriminalitet befrias från alkoholvanor, äro ägnade att medföra betydande verkningar i kampen mot brottslighet. Att bereda tillgång till en så beskaffad behandling av alkoholbrottslingar utgör därför, framhålla de sakkunniga, ett kriminalpolitiskt intresse av synnerlig vikt.

För en effektiv behandling av alkoholismen hos brottslingarna äro enligt de sakkunniga de allmänna straffarterna, frihetsstraff och böter, i väsentliga avseenden otillräckliga eller bristfälliga. Att böter och förvandlingsstraff för böter äro för detta ändamål otjänliga behöver ej närmare utvecklas. Detsamma gäller beträffande de frihetsstraff, som omedelbart ådömas och äro så kortvariga att redan till följd därav utrymme saknas för effektivt avvänjande från spritmissbruk och för personlig påverkan. Men även frihetsstraff av en tidslängd, som i och för sig kunde anses tillräcklig, äro behäftade med den bristen att den penitentiära verkställighet, som ingår såsom väsentligt led i varje frihetsstraff, i många fall icke är ägnad att förbättra alkoholmissbrukarna. Åtskilliga av dem ha sålunda svårt att fördraga cellstraffet och den gängse fängelserutinen är ofta lika olämplig för alkoholmissbrukare som för psykiskt defekta individer. Alkoholister behöva fysiskt mera stärkande och hälsosamt arbete än vad straffanstalten med dess begränsade område i regel kan erbjuda. Särskilt har friluftsarbete visat sig gynnsamt påverka dem, som kunnat sättas till sådant arbete. För alkoholistbehandlingen erfordras ej heller en disciplin av den strama beskaffenhet som är nödvändig å de

vanliga straffanstalterna. Den personliga kontakt mellan anstaltsledningen och den intagne, som avser att bereda ledningen möjlighet att genom råd och hjälp väcka och understödja den intagnes strävan att i framtiden föra ett nyktert och skötsamt liv och som utgör ett centralt led i alkoholistbehandlingen, torde jämväl vara svår att ernå inom de vanliga straffanstalterna.

Härtill kommer vidare att vid de vanliga frihetsstraffen frigivning sker å viss på förhand bestämd dag. Till följd härav saknas möjlighet att utnyttja den enligt erfarenheten från alkoholistvården högst verkningsfulla vädjan till den intagnes ambition och egna intresse, som ligger däri, att anstaltvistelsens längd göres beroende av hans sinnesart och uppförande. Icke heller kan vid frigivning från ett tidsbestämt straff någon hänsyn tagas till de förhållanden vari den frigivne försättes efter frigivningen och hans därav betingade utsikter att i framtiden föra ett ostraffligt liv. Ej minst viktigt i detta avseende är läget å arbetsmarknaden. Sker frigivning vid en tidpunkt, då något arbete icke står att erhålla, råkar den frigivne inom kort i nödställd belägenhet, och därifrån är steget ej långt till återfall i alkoholmissbruk och brott.

I de vanliga frihetsstraffens konstruktion finnes endast föga utrymme för eftervård. Sådan förekommer nämligen endast i samband med villkorlig frigivning från de relativt långa straffen; det förutsättes undergången straffverkställighet i minst ett år och viss tillsynstid. Bristen på eftervård är särskilt kännbar i fråga om alkoholbrottslingar, vilka på grund av sina med alkoholvanorna sammanhängande karaktärsbrister kanske mer än andra äro i behov av fortsatt stöd och tillsyn efter anstaltvistelsens slut.

De sakkunniga hava vid övervägande av olika förslag till behandling av alkoholförbrytare kommit till det resultatet, att de böra förvaras och behandlas å särskilda för dem inrättade anstalter. Då utrymme för dem ej finnes på de vanliga alkoholistanstalterna, anse de sakkunniga, att man

bör taga steget fullt ut och konstruera alkoholbrottslingarnas behandling å för dem avsedda anstalterna såsom en särskild straffart. Ändamålet därmed skulle vara att — utan eftergivande av behandlingens gestaltning efter individualpreventiva syften — ernå ett större mått av allmänpreventiv verkan än som kan vinnas genom tvångsintagning å allmän alkoholistanstalt och samtidigt förhindra att sistnämnda åtgärd i folkmedvetandet erhöle den prägelse av straff, som tilläventyrs kunde åsättas densamma därigenom att den tillämpades såsom enda samhällsreaktion mot alkoholbrottslighet även av avsevärd svårhetsgrad.

Grundläggande för en sådan särskild straffart bör vara att såväl verkställighetens innehåll som strafftidens längd helt anpassas efter det individualpreventiva behovet av en rationell alkoholistbehandling av den art, som förekommer inom den allmänna alkoholistvården. Obligatorisk cellförvaring bör icke ingå i behandlingen, vilket emellertid icke bör hindra att den intagne vid behov kan hållas avskild från andra. Samma arbetsformer och fostran som inom den allmänna alkoholistvården visat sig mest ändamålsenliga böra komma till användning. Tiden för anstaltsvistelsen bestämmes icke i domen utan göres principiellt beroende av den dömdes utveckling och uppförande under anstaltstiden och hans utsikter att efter utskrivningen kunna föra ett nyktert och ostraffligt liv. I lagen böra dock minimi- och maximitider utsättas. Utskrivningen ordnas på sådant sätt att det i fråga om alkoholister med särskild styrka framträdande behovet av eftervård tillgodoses. På grund därav sker utskrivning som regel på prov med särskilt anordnad tillsyn över den utskrivne. Återintagning kan ske om den utskrivne bryter mot föreskrivna villkor eller övertygas om nytt brott. Till alkoholistfängelse samt återintagning på grund av brott dömer domstol. Om utskrivning och återintagning på annan grund beslutar en för avgörande av dylika frågor tillsatt särskild nämnd.

En sådan särskild straffart, vilken till innehåll och tids-

längd bestämmes av individualpreventiva hänsyn, utgör det genom lagen den 15 juni 1935 införda ungdomsfängelsestraffet för brottslingar i åldern 18—20 år. De sakkunniga förorda införande av en motsvarande för alkoholbrottslingar avsedd straffart under benämning *alkoholistfängelse*.

Indikationerna för intagning å alkoholistfängelse ha av de sakkunniga angivits på följande sätt. Är någon hemfallen åt alkoholmissbruk och har han i följd därav begått brott, skall domstolen, i stället för straff, som eljest skolat följa, ådöma honom alkoholistfängelse, under förutsättning att den brottsliges vandel och personliga förhållanden i övrigt giva skälig anledning antaga, att han är i behov av och mottaglig för behandling, som avses med alkoholistfängelse samt med hänsyn till sålunda och eljest föreliggande förhållanden alkoholistfängelse finnes lämpligare än annat straff. Vidare förutsättes för behandling å alkoholistfängelse att det straff, som den brottslige finnes förskylla, ej är svårare än straffarbete i två år eller lindrigare än fängelse.

För behandling av frågor huvudsakligen om utskrivning från alkoholistfängelse skall finnes en nämnd av fem personer. Den som dömts till alkoholistfängelse må kvarhållas å anstalt under en tid av fyra år. Utskrivning är antingen slutlig (frigivning) eller villkorlig (utskrivning på prov). Senast när två år förflutit från den dömdes intagande å anstalt skall utskrivning på prov äga rum, såframt ej särskilda skäl däremot äro. Den som utskrivits på prov skall stå under tillsyn. Vid brott mot utskrivningsvillkor äger nämnden besluta om återintagning. Varder den som utskrivits på prov återintagen, skall den tid, under vilken han vistats utom anstalten icke medräknas vid bestämmande av den tid han längst må kvarhållas.

Förslaget innehåller dessutom särskilda bestämmelser om rättegången samt verkställighetsföreskrifter.

Hjalmar Nyman.
